

บทคัดย่อ

ธุรกิจร้านค้าในประเทศไทยเป็นธุรกิจที่มีมูลค่าสูงและมีการจำกัดการเข้ามาประกอบธุรกิจด้วยกระบวนการสัมปทานตามกฎหมาย ซึ่งถ้าหากขาดการตรวจสอบและป้องกันที่ดีแล้วจะเปิดโอกาสให้มีการแสวงหาค่าเช่าทางเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการทุจริตได้ เมื่อประกอบกับการที่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจและการให้สัมปทานร้านค้าเข้าถึงได้ยากและขาดความโปร่งใสแล้ว จึงทำให้ความสูญเสียต่อการทุจริตเพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งศึกษากระบวนการให้สัมปทานและการตรวจสอบการแบ่งปันผลประโยชน์ในธุรกิจร้านค้าในภาคใต้ของไทย เพื่อหาช่องโหว่และจุดอ่อนต่อการต่อทุจริต โดยได้นำเสนอแนวทางการป้องกันการทุจริต 3 ข้อได้แก่ หนึ่ง การปรับโครงสร้างการควบคุมดูแลการให้สัมปทาน สอง การสร้างกลไกการตรวจสอบ และสาม การจัดเก็บข้อมูลที่เป็นระบบ เพื่อให้ธุรกิจร้านค้าในประเทศไทยสามารถดำเนินได้อย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใสเป็นประโยชน์แก่ประเทศสูงสุด โดยมีวิธีการวิจัยจากเอกสารวิชาการ ข่าว รายละเอียดคำพิพากษาและคำชี้มูล หนังสือที่เกี่ยวข้องกับวงการค้าร้านค้า (Documentation) และเปรียบเทียบกระบวนการทุจริตที่เกิดขึ้นโดยทั่วไปจากบันทึกและที่เกิดขึ้นจริงในเอกสารทางการ รวมถึงระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการให้สัมปทานร้านค้าและการตรวจสอบในเชิงทฤษฎีตามกฎหมาย นอกจากนี้ทางคณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured In-depth Interview) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการให้สัมปทานร้านค้าและการตรวจสอบ ในเชิงปฏิบัติ และเปรียบเทียบข้อมูลกระบวนการให้สัมปทานร้านค้าและการตรวจสอบในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ โดยผลการศึกษาพบว่า ในระเบียบและข้อกำหนดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการให้สัมปทานร้านค้า และการตรวจสอบการแบ่งปันผลประโยชน์ มีช่องโหว่ที่เปิดโอกาสให้เกิดการแสวงหาค่าเช่าทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีความสูญเสียต่อการทุจริต ที่สามารถอธิบายผ่านกรอบทฤษฎีตัวการ-ตัวแทน (Principal-Agent) ได้ ซึ่งจุดเสี่ยงหลักนั้นมีอยู่ 3 จุด ได้แก่ หนึ่ง คณะกรรมการฯ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ครอบคลุมกระบวนการสัมปทานตั้งแต่ต้นจนจบอย่างเบ็ดเสร็จ สอง การขาดระบบการตรวจสอบที่เหมาะสมกับลักษณะโครงสร้างและสภาพการณ์ของอุตสาหกรรมร้านค้าที่ข้อมูลมีความไม่สมมาตร หรือการขาดข้อมูลและข้อมูลขาดความโปร่งใส และสาม ผู้ดำเนินงานตามระเบียบและข้อกำหนดเป็นบุคคลที่อยู่ในคณะกรรมการฯ ร่วมกันทั้งสิ้น และมีหน้าที่ตรวจสอบการมอบและรับเงินอากรเหล่านั้นเองด้วย โดยไม่มีกระบวนการตรวจสอบจากบุคคลภายนอกคณะกรรมการฯ อย่างเป็นทางการ ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นช่องโหว่ที่เปิดโอกาสสู่การแสวงหาค่าเช่าทางเศรษฐกิจที่อาจเกี่ยวข้องกับการทุจริตได้

คำสำคัญ: ร้านค้า สัมปทาน การทุจริต ค่าเช่าทางเศรษฐกิจ